

Emprima lingua rumantsch

1 Dotaziun da las lecziuns

	1. onn	2. onn	3. onn
Rom d'instrucziun generala	4	4	4

2.1 Finamira generala

La scolaziun en rumantsch sco emprima lingua enritgescha e differenziescha tar la scolara e tar il scolar las facultads communicativas che las scolas preparatorias han sviluppà e tgira e promova il plaschair vi da l'expressiun linguistica. Ella stimulescha a estructurar il pensar ed a furmar la personalitad.

Ella sviluppa las facultads da tadlar, da leger, da chapir e da s'exprimer a bucca ed en scrit.

Ella approfondescha l'enconuschientscha dal mund cultural e linguistic rumantsch e da sia evoluziun istorica e contribuescha uschia e tras excurs cumparativs era a sensibilisar la scolara ed il scolar per auters linguatgs ed autras culturas, cunzunt per la trilinguitad grischuna.

La scolaziun cumpiglia in dals idioms regionalis rumantschs e sviluppa ils meds necessaris per l'expressiun adattada a las diversas situaziuns da communicaziun. Daspera cultivescha ella la chapientscha da tschels idioms e dal rumantsch grischun.

L'instrucziun da rumantsch sviluppa era las varts imaginativas, affectivas e creativas dal carstgaun giuven. L'experiencescha dal bilinguisssem po vegnir vivida sco schanza.

2.2 Indicaziuns didacticass

Per cuntanscher las finamiras duai ins applitgar differentas metodas d'instrucziun (instrucziun frontala, lavur en gruppas, lavuratori, projects ed instrucziun da bloc).

Igl è necessari da respectar ina tscherta cuntinuitad da las tecnicass da lavur.

Per garantir in bun contact direct cun las regiuns rumantschas san ins applitgar las metodas da project, excursiuns e champs da lavur.

Per savair promover l'identitad interrumscha èsi inditgà da tschertgar la collavuraziun tranter ils differentis idioms (lecziuns e projects cuminai-vels).

In agid per l'instrucziun da lingua è la rait didactica da Messelken. I sa tracta d'ina taxonomia dubla da capacitads e livels linguistics. Las capacitads tadlar, leger, discurre e scriver san mintgamai vegnir cumbinadas cun in dals sis livels linguistics: textematica, lexematica, morfematica, sintagmatica, fonematica e prosodia.

3 Finamiras globalas, materia d'instrucziun, collavuraziun cun auters roms

1./2. onn		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<p>Instrucziun da lingua: Repeter, cumpletar ed approfondir las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica)</p>	<p>Exercizis da pronunzia Exercizis d'ortografia Stgazi da pleds (vocabulari fundamental, locuziuns, neologissemms), repetiziun da la morfologia e da la sintaxa, approfondaziun da la stilistica Exercizis da different gener (p.ex. recitar poesias, improvisar e dramatisar, giugar scenas da teater, resummar e raquintar, descriver, argumentar) Exercizis, translaziuns, concepts e curts referats Introducziun en la lavur cun las ovras da standard: grammaticas, vocabularis</p>	<p>Tudestg, auters linguatgs neolatins: elavuraziun da tscherts fenomens linguistics (pronunzia e dicziun, derivanza da pleds, sintaxa)</p>
<p>Lectura ed analisa litterara: Leger ed analizar texts litterars e d'adiever</p>	<p>Lectura da prosa, poesia e teater da differentas epocas Lectura da texts d'adiever Lectura en classa ed individuala a chasa cun resumaziuns, analisas, commentars, improvisaziuns, elavuraziuns</p>	<p>Tudestg: cumparegliaziun da texts originals cun translaziuns</p>
<p>Istorgia da lingua e litteratura: Preschentar e tractar l'istorgia ed il svilup da la lingua Preschentar e tractar l'istorgia da la litteratura orala e scritta</p>	<p>Emprima introducziun en l'istorgia ed il svilup da la lingua Litteratura orala (p.ex. ditgas, paraulas, canzuns) e scritta</p>	<p>Istorgia, musica, disseggn, lavurs manualas, psicologia: coordinaziun da las lecturas cun las epocas che vegnan tractadas</p>
<p>Tematicas actualas: Preschentar e discutir la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics</p>	<p>Preschentaziun e discussiun da la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics (p.ex. meds da massa, instituziuns, fatgs da linguatg, minoritads)</p>	<p>Istorgia, l'instrucziun civica: collavuraziun en connex cun tematicas actualas (moviment da lingua, meds da massa, situaziun economica)</p>

3. onn

Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<p>Instrucziun da lingua: Repeter, cumpletar ed approfondir las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica) Cumparegliar cun ils ulteriurs idioms, cun il rumantsch grischun e cun auters linguatgs neolatins</p>	<p>Repetiziun ed approfondaziun dals differents aspects linguistic (p.ex. cun exercizis da stil, concepts, translaziuns) Cumparegliaziun cun ils ulteriurs idioms rumantschs, cun il rumantsch grischun e cun auters linguatgs neolatins; differenzas da structura, translaziuns Confruntaziun regulara cun texts nunlitterars da differents champs specifics (p.ex. terminologias spezialas) Lavur cun las ovras da standard: grammaticas, vocabularis, DRG, HWB</p>	<p>Biologia, psicologia, musica: exercizis da terminologia</p>
<p>Lectura ed analisa litterara da prosa, poesia e teater da differentas epocas: Preschentar ed exercitar differentas metodos da l'analisa litterara</p>	<p>Lectura ed analisa da texts da las differentas epocas e da l'entir territori rumantsch Differentas metodos da l'analisa litterara Referats e lavurs individualas pli grondas en connex cun l'analisa litterara</p>	<p>Tudestg: cumparegliaziun da texts originals cun translaziuns</p>
<p>Istorgia da lingua e litteratura: Preschentar e tractar l'istorgia da la lingua e da la litteratura orala e scritta</p>	<p>Survista generala da l'istorgia da la lingua Survista da l'istorgia da la litteratura dal 16avel al 20avel tschientaner</p>	<p>Etica e religiun: collavuraziun cun tractar tematicas e texts correspondentes</p>
<p>Tematicas actualas: Preschentar e discutir la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics</p>	<p>Aspects e problems actuals da tut gener (era sin fundament da texts/emssiuns na rumantschas) Tematicas linguisticas e politic-culturalas (bi-, tri-, quadrilinguitad ed identitad)</p>	